

Dokument o diskusiji tokom Konsultativnog medijskog dijaloga

Na temu neprijatnih istina i neutemeljenih ubeđenja

Kontekst

Odnosi između Srbije i Kosova decenijama se narušavaju, pored ostalih faktora, političkom manipulacijom, nerešenom prošlošću i jezikom koji stvara sukobe. U oba slučaja, preovladavanje nacionalističkih narativa često je utemeljeno na pojmu žrtve što znači da se prepoznaju samo patnje „njihovog naroda“. Empatija prema „drugom“ ne postoji. Ovaj Konsultativni medijski dijalog je okupio predstavnike medija i predstavnike građanskog društva kako bi razgovarali o faktorima koji podupiru ovu pojavu, istovremeno istražujući moguće načine za prevazilaženje nekih uočenih nedostataka u izveštavanju o neprijatnim istinama.

Ovaj Medijski konsultativni dijalog (MCD) istražio je neka od sledećih pitanja:

1. Zašto je toliko teško videti patnju „drugog“?
2. Šta bi mediji i građansko društvo mogli da učine da olakšaju pomirenje sa prošlošću, uključujući izveštavanje o neprijatnim istinama?
3. Kako bi mediji (a možda i građansko društvo) mogli da promene trenutno stanje stvari?

Svi učesnici su prisustvovali u ličnom svojstvu, a diskusija je vođena uz poštovanje Četam haus pravila.

Tačke diskusije

Među učesnicima je postignut konsenzus da su tokom poslednjih dvadesetak ili više godina, mediji u Srbiji i na Kosovu bili neosetljivi na bol druge strane. Oni se uglavnom drže sopstvenih narativa, sa pretežno nacionalističkim prizvukom. Ako uopšte pominju žrtve, govore samo o svojim žrtvama. Jedan učesnik je čak opisao medije kao

„šampione netrpeljivosti“, a oni koji su na meti provladinih medija menjaju se prema prevladavajućoj politici.

1. Svi učesnici složili su se da izveštavanje medija na Kosovu i u Srbiji o „patnji drugog“ nije niti tačno niti prikladno. Zapravo, izveštavanje često služi za produbljivanje netrpeljivosti.
2. Prevladavajući (mejnstrim) mediji i javni servisi su pod uticajem svojih vlada, što direktno utiče na tačnost i profesionalnost njihovog izveštavanja, a velika većina učesnika kao ključni problem istakla je političku ili vlasničku kontrolu medija, cenzuru i, što je još važnije, samocenzuru.
3. Prema rečima raznih učesnika, politička manipulacija odnosi se na brojke o broju mrtvih ili nestalih i (na Kosovu) žrtava seksualnog nasilja.
4. Široko je prihvaćen zaključak da bi medij bio stigmatizovan ako bi počeo da izveštava o bolu i patnji takozvanog „drugog“. Naveden je primer u kojem je Albin Kurti otpustio svog savetnika Shkelzena Gashija zbog izjave da je među zajednicom kosovskih Albanaca bilo naoružanih pojedinaca koji su počinili zločine protiv drugih zajednica.
5. Postojala je izražena razlika u mišljenjima u pogledu stepena do kojeg su se Srbija i Kosovo suočavali sa prošlošću. Jedan učesnik je tvrdio da se Srbija suočila sa ovim problemima izručujući pripadnike svog političkog i vojnog rukovodstva Hagu, tvrdeći da Kosovo sada ulazi u ovaj proces samo zbog Specijalizovanih veća. Ovo su osporavali različiti učesnici koji su ukazivali na nastavak aspekata političkog rukovodstva Srbije iz devedesetih i nepostojanja pomirenja na društvenom nivou.
6. Na Kosovu izveštavanje o Specijalizovanim većima ima tendenciju da bude pogrešno. Nedovoljno se fokusira na optužbe sadržane u optužnicama, posebno na zločine koji su navodno počinjeni nad drugim kosovskim Albancima ili pripadnicima nevećinskih zajednica. Izveštavanje se, umesto toga, fokusiralo isključivo na zločine počinjene nad kosovskim Albancima. Jedan učesnik je izjavio da je pitanje bola i patnje zajednice kosovskih Albanaca iskorišćeno za ad hoc potrebe.
7. Nekoliko učesnika se složilo da je međunarodna zajednica uspostavila određene standarde i da se i dalje poštuje u velikoj meri kada je reč o jeziku koji se koristi prema drugim zajednicama na Kosovu. Na primer, postojale su

- zabrane upotrebe pežorativnih izraza prema manjinama. Neki drugi učesnici su osporili ovaj stav.
8. U Srbiji je upotreba pogrdnog i dehumanizujućeg izraza za kosovske Albance postala norma u tabloidnim medijima i njihove elektronske pandane. U međuvremenu, Srbi su u kosovskim medijima na albanskom jeziku često prikazani kao „većiti neprijatelji“.
 9. Društveni mediji su identifikovani kao glavno bojište koje podstiče polarizaciju, međutim, centralna tačka rasprave bili su tradicionalni mediji koji bi trebalo da sprovodu odgovarajuće uređivačke politike.
 10. Medijske agende zatrpane su političkim i senzacionalističkim događajima. Prostor za prikazivanje patnje „drugog“ i predstavljanje ljudske strane oba društva izuzetno je ograničen. Jedan učesnik se žalio da hiperprodukcija političkog sadržaja ostavlja nedovoljno vremena za ljudske priče; problem koji je usložen tendencijom da dijalog između Beograda i Prištine monopolizuje diskusije o odnosima Kosova i Srbija.
 11. U srpskim medijima incidenti protiv Srba na Kosovu pronalaze odgovarajući prostor, ali zločini srpskih vlasti nad kosovskim Albancima se zanemaruju. U kosovskim medijima izveštavanje sugerise da u poslednjih deset godina nije bilo incidenata na etničkoj osnovi, već samo problema koji potiču od organizovanog kriminala, posebno na severu Kosova.
 12. Ljudi u delovima Srbije koji nisu blizu Kosova (npr. Šapca na zapadu) uglavnom nisu zainteresovani za kosovsko pitanje.
 13. Negativno izveštavanje o srpskoj zajednici na Kosovu ponekad se povezuje sa Rusijom. Crkva u Peći optužena je za „lečenje kovida zvonjenjem zvona“, što je „stručnjak“ opisao kao „tradicionalnu rusku praksu“. U stvarnosti, crkva je ranije najavila da će joj zvona zvoniti svakog sata tokom pandemije.
 14. Nepostojanje saradnje između srpskih i kosovskih novinara identifikovano je kao glavni problem. Novinarska udruženja ne saraduju, a to čini i vrlo malo medija.
 15. Mediji (posebno javni emiteri) u velikoj meri se ne opterećuju edukacijom svoje publike, iako je to jedan od tri osnovna principa na kojima se zasniva javna radio-difuzija (informisanje, obrazovanje i zabava).

16. Predstavnicima srpskih medija takođe su identifikovali sledeće specifične razloge za nepostojanje empatije prema drugima:
- a) Efekti tabloida (uključujući većinu TV stanica sa nacionalnom frekvencijom, ali uređivačkom politikom tabloida);
 - b) Pretnje i pritisak radikalnih delova društva;
 - c) Pritisak na društvenim medijima;
 - d) Nepostojanje političke volje da se prepozna patnja „drugog“;
 - e) Opšta politizacija svakodnevnog života.
17. Predstavnicima kosovskih medija kao glavne probleme vide:
- a) Stigmatizaciju onih koji pišu o patnjama drugih;
 - b) Samocenzuru ili kontrolu od strane vlasnika ili vlasti;
 - c) Javni diskurs političara koji liči na devedesete;
 - d) Populistička i osvetoljubiva retorika političara koju mediji prenose bez ikakve provere činjenica ili kontekstualizacije;
 - e) Nepostojanje političke volje da se prepozna patnja „drugog“;
 - f) Prisustvo u javnom životu „ratne generacije“; i opet - nepostojanje političke volje.
18. Građansko društvo je bilo hvaljeno kao predvodnik u suočavanju sa prošlošću i bavljenju pitanjima tranzicione pravde, što su mediji i politički lideri u ogromnoj meri zanemarivali. Politički lideri se fokusiraju samo na bol koju trpi njihov narod i nedostaje volje da se zajedno suoče sa problemima.

O Konsultativnim medijskim dijalozima

Konsultativni medijski dijalozi odvijaju se u okviru projekta pod nazivom Jačanje lokalnih glasova za pravičan razvoj (ALVED), koji finansira Fond Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za sukobe, stabilnost i bezbednost (CSSF). Dijalozi okupljaju profesionalce i stručnjake iz različitih medijskih sektora na Kosovu i u Srbiji kako bi doprineli dubljem razumevanju medijskog okruženja i potencijalnih načina i sredstava da se ospori narativ koji razjedinjuje.